

Anđelka Aničić

Paul Krugman, Maurice Obstfeld
Međunarodna ekonomija: Teorija i politika
(Beograd, Data Status, 2009)

Pred nama je osmo izdanje čuvene knjige Pola Krugmana (Paul Krugman) i Morisa Obstfelda (Maurice Obstfeld) *Međunarodna ekonomija – teorija i politik.*, odnosno, srpski prevod najboljeg i najpopularnijeg udžbenika na svetu iz oblasti međunarodne trgovine i međunarodnih finansija. Autori knjige su eminentni profesori vodećih univerziteta (P.Krugman predaje na Princetonu, a M.Obstfeld na Berkliju), ali i svetski značajni istraživači sa naučnim doprinosom u sferi međunarodne ekonomije. Profesor Krugman je dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju za 2008. godinu.

Ideja da se knjiga napiše proistekla je iz iskustva autora u predavanju međunarodne ekonomije studentima sa kraja 70-tih godina do danas. Kao udžbenik, knjiga je namenjena studentima osnovnih i master studija, ali i širem krugu čitalaca, posebno onima koji su zainteresovani za probleme međunarodne ekonomije, međunarodne trgovine, spoljno-trgovinske politike, kursa, međunarodnog monetarnog sistema, bilansa plaćanja, kao i ekonomske politike u otvorenim ekonomijama.

Knjiga *Međunarodna ekonomija- teorija i politika* izlazi u vreme kada događaji u svetskoj privredi utiču na politike nekih zemalja i političke debate više nego ikada. Posle Drugog svetskog rata, komunikacije u svetu bile su ograničene, naročito trgovinske i finansijske. Međutim, u prvoj deceniji 21. veka okolnosti su znatno drugačije. Globalizacija je ušla na velika vrata. Obim međunarodne trgovine robama i uslugama tokom proteklih šest decenija se kontinuirano povećavao zahvaljujući smanjivanju transportnih i komunikacionih troškova, usaglašenom smanjenju trgovinskih barijera i većoj informisanosti o kulturama zemalja i njihovim proizvodima. Obim međunarodne trgovine finansijskom

aktivom poput trgovine devizama, akcijama i obveznicama povećao se znatno brže čak i od samog obima trgovine međunarodim proizvodima - što je stvorilo koristi za vlasnike kapitala, ali i rizike od rastuće finansijske nestabilnosti. Nove i bolje komunikacione tehnologije, pre svega Internet, radikalno su promenile način na koji ljudi u svim zemljama stižu i razmenjuju informacije.

Knjiga je podeljena u četiri dela, i dvadeset i dva poglavlja. Prvi i drugi deo (2-11 poglavlja) knjige je posvećen trgovini, a treći i četvrti deo (12-22 poglavlja) monetarnim pitanjima. Ključna poglavlja se prvenstveno bave teorijom, i praćena su poglavljima u kojima se ta teorija primenjuje na važna pitanja koja se tiču kako prethodne, tako i sadašnje politike. Strukturu knjige čini četiri ključna dela: Teorija međunarodne trgovine, Spoljno-trgovinska politika, Devizni kursevi i makroekonomija otvorene privrede i Međunarodna makroekonomska politika.

Autori u knjizi predstavljaju najvažnija nova saznanja u međunarodnoj ekonomiji, ali ne zaobilaze validne teorijske i istorijske modele koji su tradicionalno oblikovali ovu oblast. Tu sveobuhvatnost su postigli tako što su naglasili da su se nove teorije razvile na osnovu ranijih rezultata istraživanja, odnosno kao odgovor na stalne promene u svetskoj privredi.

Prvi deo knjige odnosi se na međunarodnu trgovinu, i autori započinju opisom ko sa kim trguje. Predstavljaju *gravitacioni model trgovine* (2.poglavlje) koji nam pomaže da shvatimo vrednost trgovine između bilo koje dve zemlje, kao i prepreke koje ograničavaju međunarodnu trgovinu u savremenoj svetskoj privredi. Analizom instrumenata koji pomažu da se shvati kako razlike između zemalja pospešuju njihovu međusobnu trgovinu i zbog čega je ta trgovina obostrano korisna, dolazi se do ključnog pojma ove analize – relativna prednost (3.poglavlje). Autori navode dva osnovna razloga zbog kojih se zemlje upuštaju u međunarodnu trgovinu. Kao prvo, zemlje trguju jer se međusobno razlikuju (po resursima, po tehnologiji itd.). Kao drugo, zemlje trguju da bi dostigle ekonomiju obima u proizvodnji (ili rastući prinos). Pored međunarodne trgovine, odnosno analize uzroka i posledica međunarodne razmene roba i usluga, kao poseban oblik međunarodnih integracija autori u

7.poglavlju izdvajaju međunarodno kretanje faktora proizvodnje. U kretanje faktora navode migracije radne snage, transfer kapitala putem međunarodnog zaduživanja i pozajmljivanja, i složene međunarodne veze koje su deo procesa razvoja transnacionalnih korporacija. 8.poglavlje je posvećeno instrumentima spoljno-trgovinske politike, posebno carinama, kao najstarijim i najjednostavnijim instrumentom, koje se koriste i kao izvor budžetskih sredstava. Ali, u modernim privredama primenjuju se i drugi oblici intervencija, kao što su izvozne subvencije, uvozne kvote, dobrovoljno ograničenje izvoza. Svaka zemlja ima svoju istoriju i aktuelna pitanja, a kada se govori o ekonomskoj politici, jedna od razlika među zemljama je nivo njihovog dohotka. Države se međusobno razlikuju i prema dohotku per capita (10.poglavlje). Na jednoj strani se nalaze razvijene zemlje (zemlje zapadne Evrope, SAD i Japan) koje ostvaruju dohodak po glavi stanovnika i preko 30.000 dolara, a na drugoj strani se nalaze siromašne i zemlje u razvoju sa jako niskim dohotkom po glavi stanovnika, pri čemu je raspon u dohotku u zemljama u razvoju sam po sebi veoma širok.

Drugi deo knjige odnosi se na međunarodne finansije, i počinje poglavljem o deviznom tržištu i deviznim kursovima (13.poglavlje). Cilj je da se shvati uloga deviznih kurseva u međunarodnoj trgovini, ali i način određivanja deviznih kurseva. U tom poglavlju saznajemo kako nam devizni kursevi omogućavaju da upoređujemo cene roba i usluga različitih zemalja. Autori posebno ističu značaj pristupa tržištu finansijske aktive, tako što prikazuju kako današnji devizni kurs reaguje na promene očekivanih budućih vrednosti deviznih kurseva. Da bi razumeli kako se devizni kursevi određuju, moramo prvo razumeti kako se određuju kamatne stope i kako se formiraju očekivanja u pogledu budućeg kretanja deviznih kurseva. Ovoj temi autori posvećuju tri poglavlja tako što grade ekonomski model koji povezuje devizne kurseve, kamatne stope i druge važne makroekonomske varijable, poput stope inflacije. Izgrađeni model je pomogao autorima da shvate kako se devizni kurs i nacionalni dohodak jedne zemlje određuju na osnovu interakcije tržišta finansijske aktive i tržišta proizvoda. Model je poslužio da se pokaže kako se monetarna i fiskalna politika mogu primeniti da bi se održali potpuna zaposlenost i stabilan nivo cena.

U 17. poglavlju autori knjige se bave Centralnom bankom, kao monetarnom vlašću, odnosno njenim intervencijama na deviznom tržištu u cilju fiksiranja deviznih kurseva, pri čemu je akcenat stavljen na ulogu Centralne banke na deviznom tržištu pri određivanju deviznih kurseva u režimu sistema kontrolisane fluktuacije.

18. i 19. poglavlje posvećeno je međunarodnom monetarnom sistemu, najpre, strukturi međunarodnog zlatnog standarda koji je povezivao devizne kurseve i politike zemalja pre I svetskog rata, kao i uticaj velike depresije 30-tih godina 20.veka na konačne napore da se obnovi monetarni poredak. Predstavljen je i Bretonvudski sistem globalno fiksnih deviznih kurseva, koji je nastao nakon II svetskog rata, osmišljen da kombinuje stabilnost deviznih kurseva sa ograničenom autonomijom nacionalnih makroekonomskih politika. Nakon konačnog sloma Bretonvudskog sistema, prelazi se na aktuelni sistem plivajućih deviznih kurseva. U knjizi su objašnjene prednosti režima plivajućih deviznih kurseva koje navode mnogi ekonomisti, ali i kontra argumenti koje navode kritičari ovog režima.

Posebnu pažnju autori knjige su posvetili iskustvu Evrope u vezi sa monetarnim ujedinjenjem. Evropsko iskustvo je osnov za mnoga bitna pitanja. Kako i zašto je Evropa uvela sopstvenu jedinstvenu valutu? Da li će se evro pakazati kao dobro rešenje za privrede zemalja članica? Kako će se evro odraziti na zemlje van EMU (Evropska monetarna unija), posebno na SAD? Diskusija autora o iskustvu Evrope osvetljava ne samo snage koje promovišu veći stepen ujedinjenja nacionalnih privreda, već i one snage koje teraju zemlje da dobro razmisle pre nego što se u potpunosti odreknu kontrole nad domaćom monetarnom politikom.

Tema 21. poglavlja knjige je međunarodno tržište kapitala. Razmatrana su tri važna pitanja vezana za međunarodno tržište kapitala: Prvo, da li je ta razrađena globalna finansijska mreža povećala dobit koju zemlje ostvaruju od međunarodne trgovine? Drugo, šta je prouzrokovalo ubrzani rast međunarodnih finansijskih aktivnosti koji se dogodio nakon ranih 60-tih godina 20.veka? Treće, kako kreatori politika mogu da smanje probleme vezane za svetsko tržište kapitala, a da značajno ne smanje korist koje im ono donosi?

Poslednje, odnosno 22. poglavlje izučava makroekonomske probleme zemalja u razvoju, kao i posledice koje su ti problemi ostavili na razvijenim zemljama. Dat je pregled novonastalih tržišnih kriza, kao i istorijski prikaz interakcija između zajmoprimca iz zemalja u razvoju, zajmodavca iz razvijenih zemalja i zvaničnih finansijskih institucija (kao što je Međunarodni monetarni fond).

Na kraju, moram istaći da knjiga obuhvata brojne specijalne dodatke namenjene studentima za učenje (kao što su studije slučaja, matematički dodaci, specijalni dodaci pojedinih poglavlja i sl.). Nakon svakog poglavlja dati su: rezime sa glavnim zaključcima, spisak ključnih pojmova i termina, kao i zadaci namenjeni studentima za proveru njihovog razumevanja obrađenih oblasti. Za predavače svako poglavlje ima spisak dodatne literature kao dopune udžbenika.